

PATTI SMITH
Just Kids

Jsou to jen děti

DRUHÉ, DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

DOKOŘÁN

Just Kids
Jsou to jen děti

PATTI SMITH

Patti Smith

Just Kids – Jsou to jen děti

Copyright © 2010 by Patti Smith

Translation © Jaroslav Riedel, 2011, 2013, 2019

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Třetí vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z anglického originálu *Just Kids* přeložil Jaroslav Riedel.

Odpovědná redaktorka Tereza Kodlová.

Stylistická redakce Lýdie Kárníková.

Obálka, grafická úprava a sazba Jindřich Hoch, www.sandstudios.cz.

Konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o., Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

jako svou 1093. publikaci (347. elektronická).

ISBN 978-80-7675-005

OBSAH

PŘEDMLUVA	9
PONDĚLNÍ DĚTI	11
JSOU TO JEN DĚTI	39
HOTEL CHELSEA	89
ODDĚLENÝMI CESTAMI STÁLE SPOLU	195
DRŽET SE ZA RUCI S BOHEM	237
DODATEK	257
PODĚKOVÁNÍ	284
FOTOGRAFIE A ILUSTRACE	285

Hodně se toho o Robertovi řeklo a ještě víc bude dodáno. Mladí muži budou napodobovat jeho způsob chůze. Dívky budou nosit bílé šaty a oplakávat jeho kadeře. Bude odsuzován i zbožňován. Jeho výstřelky se budou proklínat, nebo romantizovat. Nakonec bude pravda nalezena v jeho díle, hmotném těle umělce. To se neztratí. Člověk ho nemůže soudit. Protože umění opěvuje Boha a nakonec mu definitivně náleží.

PŘEDMLUVA

SPALA JSEM, KDYŽ ZEMŘEL. VOLALA JSEM DO NEMOCNICE, ABYCH MU řekla další dobrou noc, ale byl uspaný, pod dávkou morfia. Držela jsem telefon, poslouchala, jak těžce dýchá, a věděla jsem, že už ho nikdy neuslyším.

Potom jsem si tiše srovnala své věci, zápisník a plnicí pero. Kobaltový kalamář, který býval jeho. Můj perský šálek, mé purpurové srdíčko, tácek s mléčnými zuby. Pomalu jsem stoupala po schodech, počítala jsem je, všech čtrnáct, jeden po druhém. Přetáhla jsem přikrývku přes dcerku v postýlce, políbila spícího syna, pak jsem si lehla k manželovi a odříkala modlitby. Pamatuji se, jak jsem šeptala: *pořád je naživu*. Potom jsem usnula.

Vstala jsem brzo, a když jsem scházela dolů po schodech, věděla jsem, že je mrtvý. Všechno bylo tiché až na televizi, kterou jsem v noci nechala zapnutou. Byl to umělecký kanál, hrála opera. Přitáhlo mě to k obrazovce. Tosca se právě naléhavě a se zármutkem vyznávala z vášnivé lásky k malíři Cavaradosimu. Bylo studené březnové ráno, tak jsem si vzala svetr.

Zvedla jsem rolety a světlo vstoupilo do pracovny. Uhladila jsem těžký přehoz na křesle a vybrala knihu s malbami Odilona Redona. Otevřela jsem ji na straně, kde je obraz hlavy ženy, která plave v mělkém moři. *Les yeux*

clos. Zatím ještě nezaznamenaný svět obsažený pod mrtvými víčky. Zazvonil telefon a já ho zvedla.

Byl to Robertův nejmladší bratr Edward. Řekl mi, že dal za mne Robertovi poslední polibek, jak mi slíbil. Stála jsem bez hnutí, přimražená; pak jsem se pomalu, jako by to bylo ve snu, vrátila do křesla. V té chvíli Tosca začala zpívat skvělou árii *Vissi d'arte*. Žila jsem pro lásku, žila jsem pro Umění. Zavřela jsem oči a sepjala ruce. Prozřetelnost mi ukázala, jak říci sbohem.

PONDĚLNÍ
DĚTI

KDYŽ JSEM BYLA MALÁ, BRÁVALA MĚ MATKA NA PROCHÁZKY DO Humboldtova parku, podél břehu Prairie River. Mám neurčité vzpomínky, jako otisky na skleněných tabulích: stará úložna člunů, kruhové pódium, klenutý kamenný most. Úzká řeka se vlévala do široké laguny a já jsem na hladině spatřila úžasné zjevení. Dlouhý zahnutý krk vyrůstal z šatů z bílého peří.

Labuť, řekla matka, když vycítila moje vzrušení. Labuť mávala obrovskými křídly, až voda cákala na všechny strany, a vznesla se k obloze.

Ale samotné slovo *labuť* mohlo jen těžko vyjádřit její velkolepost, natož emoce, které vyvolala. To, co jsem viděla, ve mně probudilo naléhavé nutkání, touhu mluvit o labuti, říct něco o její bílé čistotě, o výbušné povaze jejího pohybu, o pomalém tlukotu křídel. Ale neměla jsem slov.

Labuť vzlétla k obloze. Usilovně jsem se snažila hledat slova, abych popsala, jaký na mne udělala dojem. *Labuť*, opakovala jsem, ne úplně spokojená, a cítila jsem píchnutí, podivnou touhu, kterou by nemohl postřehnout kolemjdoucí, moje matka, stromy ani mraky.

Narodila jsem se v pondělí, v severní části Chicaga, během velkého blizardu v roce 1946. Měla jsem s příchodem na svět ještě den počkat, protože děti, které se narodily na Silvestra, opouštěly nemocnici s novou ledničkou. Moje matka se mě snažila udržet uvnitř, ale v taxíku, který se prodíral sněhovou a větrnou smršť podél Michiganského jezera, na ni přišly porodní bolesti. Podle tvrzení mého otce mě pak domů přivezli jako dlouhou, kostnatou věc se zánětem průdušek a on mě udržoval naživu tím, že mě držel v páře nad neckami.

Moje sestra Linda přišla na svět během dalšího blizardu v roce 1948. Musela jsem se s tím prostě rychle vyrovnat. Matka zrovna žehlila, když jsem seděla před naším čínákem a čekala na ledaře a jeden z posledních koňských povozů. Dal mi pár kousků ledu zabalených v hnědém papíru. Schovala jsem si jeden do kapsy pro svou malou sestřičku, ale když jsem pro něj později sáhla, zjistila jsem, že zmizel.

Když matka čekala mého bratra Todda, opustili jsme stísněný byt na Logan Square a přestěhovali se do Germantownu v Pensylvánii. Několik dalších let jsme bydleli v dočasném obydlí pro pracovníky servisní služby a jejich děti – v bíle natřených ubikacích s vyhlídkou na zanedbané pole plné divoce rostoucích květin. Říkali jsme tomu poli Patch, v létě tam sedávali dospělí a bavili se, kouřili cigarety a podávali si dokola sklenice pampeliškového vína, zatímco my děti jsme si hrály. Matka mě učila hry svého dětství: Sochy, Red Rover a Simon říká. Pletli jsme si věnečky ze sedmikrásek, abychom měli náhrdelníky a korunky a večer jsme sbírali světlušky do zavařovacích sklenic a z jejich výtazku jsme si dělali svítící prsteny.

Matka mě učila se modlit; byly to stejné modlitby, které kdysi její matka učila ji. *Andělíčku můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku.* Večer jsem si klekla před postýlku, ona tam stála se svou všudypřítomnou cigaretou a poslouchala, jak odříkávám, co mě naučila. Nepřála jsem si nic víc než se hezky pomodlit, ale ta slova mě trápila a já jsem matku otravovala otázkami. Co je to duše? Jaká barva to je? Když jsem zlobila, bála jsem se, že by ze mne mohla moje duše ve spánku vyklouznout a už se nevrátit. Snažila jsem se neusnout, abych ji udržela uvnitř, kam patřila.

Snad aby uspokojila mou zvědavost, zapsala mě matka do nedělní školy. Učili nás tam nazpaměť verše z Bible a Ježíšova slova. Potom jsme se postavili

do řady a za odměnu jsme dostali lžičku medu. Ve sklenici ale byla jenom jedna lžice pro spoustu kašlajících dětí. Instinktivně jsem se jí štítla, představu o Bohu jsem však přijala okamžitě. Těšilo mě, když jsem si představovala jeho přítomnost nad námi, v neustálém pohybu, jako zářivé hvězdy.

Brzy jsem byla nespokojená se svou dětskou modlitbou, a tak jsem požádala matku, aby mě nechala říkat vlastní. Ulevilo se mi, že už dál nemusím opakovat *A až přijde má poslední noc, dej, abych se probudila v nebi*, a místo toho můžu říct, co mám na srdci. Takto osvobozená jsem lehávala v posteli u kamen na uhlí a vášnivě drmolila dlouhé dopisy Bohu. Moc jsem toho nenaspala, takže jsem ho musela svými nekonečnými přísahami, vizemi a plány dost sužovat. Ale jak šel čas, vyvinula jsem si odlišný druh modlitby – tichou, která vyžadovala spíš naslouchání než mluvení.

Přívaly slov se postupně rozptýlily a já začínala mít vybroušený smysl pro to, kdy přidat a kdy naopak ustoupit. Byla to moje brána do světa imaginace. Tento proces zvláště umocňovaly horečky z chřipky, spalniček, planých neštovic a příušnic. Všechno jsem to měla, a s každou z těch nemocí jsem byla poctěna novou úrovní znalostí. Ležela jsem hluboce ponořena do sebe, nade mnou se točila symetrie sněhové vločky, pod víčky se mi všechno zesilovalo a já jsem se zmocnila toho nejcennějšího dárku – střípku nebeského kaleidoskopu.

Mé lásce k modlitbám postupně začala konkurovat láska ke knihám. Sedávala jsem u matčiných nohou a dívala se, jak pije kafe a kouří cigarety s knížkou na klíně. Její soustředěnost mě zaujala. I když jsem ještě nebyla ani v mateřské školce, ráda jsem nakukovala do jejích knížek, sahala jsem na jejich papír a frontispisy. Chtěla jsem vědět, co v nich je, co tak hluboce přitáhlo matčinu pozornost. Když matka zjistila, že jsem si schovala její karmínový výtisk Foxovy *Knihy mučedníků* pod polštář s nadějí, že tak pochopím její význam, posadila si mě na klín a pustila se do pracného procesu výuky čtení. S velkým úsilím jsme se dostaly přes Matku Husu k Dr. Seussovi. Když jsem pokročila tak daleko, že jsem už nepotřebovala pokyny, dovolila mi, abych se posadila k ní na maličký gauč, ona četla *Rybářovy boty* a já *Červené boty*.

Byla jsem tou knížkou úplně posedlá. Toužila jsem přečíst všechno; věci, které jsem přečetla, zase vyvolávaly nové touhy. Snad bych měla odjet do Afriky a nabídnout své služby Albertu Schweitzerovi, nebo bych možná mohla

bránit lidi vyparáděná v čepici z mývala a s rohem na střelný prach jako Davy Crockett. Měla bych zlézt Himálaje, žít v jeskyni a točit tibetským modlicím mlýnkem, a udržovat tak Zemi, aby se dál otáčela. Ale snaha vyjádřit se, to byla má největší touha a mí sourozenci byli mými prvními dychtivými spolupíklenci při žních mé představivosti. Pozorně naslouchali mým historkám, ochotně hráli v mých hrách a udatně bojovali v mých válkách. Měla jsem pocit, že s nimi je možné všechno.

Během jara jsem často bývala nemocná a tedy i upoutaná k posteli. Z otevřeného okna jsem slyšela starší kamarády, jak si hrají. V létě mi ti mladší podávali u lůžka zprávy, jak velká část našeho divokého pole byla uchráněna před nepřitelem. V dobách mé nepřítomnosti jsme prohráli mnoho bitev, moje unavené vojsko se mi shromažďovalo kolem postele a já mu dávala požeňání z bible dětských vojáků, *Dětského sadu poezie* od Roberta Louise Stevensona.

V zimě jsme stavěli sněhové pevnosti a já jsem velela našemu tažení jako generál, vyráběla mapy a vymýšlela strategie, jak zaútočit nebo ustoupit. Vybojovali jsme války našich irských dědečeků, oranžovou a zelenou. Nosili jsme oranžovou, i když jsme vůbec nevěděli, co znamená. Byly to prostě naše barvy. Když pozornost ochabla, vyhlásila jsem příměří a šla navštívit svou kamarádku Stephanie. Léčila se z nemoci, které jsem vůbec nerozuměla, z nějaké formy leukémie. Byla starší než já, bylo jí snad dvanáct, zatímco mně osm. Neměla jsem jí moc co říct a byla jsem jí asi malou útěchou, ale ona se tvářila, že ji moje přítomnost těší. To, co mě k ní však opravdu přitahovalo, nebyla moje dobrosrdečnost, ale zaujetí jejími věcmi. Její starší sestra mi pověsila mokré oblečení, přinesla nám kakao a grahamové sušenky na tácku. Stephanie ležela na zádech na hromadě polštářů, já jsem jí vyprávěla příběhy a četla komiksy.

Žasla jsem nad její sbírkou komiksů. Dostávala jich spousty, protože trávil dětství v posteli. Měla snad každé vydání *Supermana*, *Malé Lulu*, *Klasických komiksů* a *Domu tajemství*. V její staré krabici od doutníků byly všechny kouzelné talismany roku 1953 – kolo z rulety, psací stroj, krasobruslačka, červený okřídlený kuň Mobil, Eiffelovka, baletní střevíc; a ozdoby v podobě všech tehdejších čtyřiceti osmi států. Mohla jsem si s nimi donekonečna hrát a občas, když měla Stephanie něco dvakrát, jednu z těch věcí mi dala.

Měla jsem pod prkennou podlahou u své postele tajný úkryt. Tam jsem si schovávala svou sbírku – výhry v kuličkách, obrázkové karty, nábožen-

ské předměty, které jsem zachránila z popelnice katolíků: staré svaté obrázky, opotřebované škapulíře, sádrové světce s ulomenýma rukama a nohama. Dávala jsem si tam i dárky od Stephanie. Něco mi říkalo, že bych od nemocné dívky neměla brát dárky, ale já jsem si je přesto brala a schovávala, i když jsem se za to styděla.

Slíbila jsem jí, že ji navštívím na Den svatého Valentýna, ale nedostala jsem se k ní. Moje povinnosti generála vojska sourozenců a kluků ze sousedství byly velmi namáhavé a bylo třeba překonat tři stopy sněhu. Ten rok byla tuhá zima. Následující odpoledne jsem opustila svůj post, poseděla jsem u ní a vypila kakao. Byla velmi tichá a prosila mě, abych u ní zůstala, i když usínala.

Přehrabovala jsem se v její skříňce s poklady. Byla růžová, a když jste ji otevřeli, balerína uvnitř se otočila jako bonbónová víla. Zaujal mě zvláštní přívěšek s krasobruslařkou; tak moc, že jsem si ho zastrčila do palčáku. Dlouho jsem u Stephanie seděla jako přimražená a tiše jsem odešla, když usnula.

Ukryla jsem přívěšek do své tajné sbírky. Celou noc jsem špatně spala a trápily mě velké výčitky svědomí za to, co jsem udělala. Do rána se mi udělalo tak špatně, že jsem nemohla jít do školy, a tak jsem zůstala v posteli, trýzněná vinou. Přísahala jsem, že přívěšek vrátím a požádám Stephanie o odpuštění.

Následující den měla moje sestra Linda narozeniny, ale nekonala se žádná oslava. Stephanie se přitížilo a můj otec s matkou šli do nemocnice darovat krev. Když se vrátili, otec plakal a matka ke mně přiklekla, aby mi pověděla, že Stephanie zemřela. Její zármutek ale rychle vystřídala starost, když ucítila mé čelo. Celá jsem hořela.

Náš byt se dostal do karantény. Měla jsem spálu. V padesátých letech byla tato nemoc velmi obávaná, protože se často rozvinula do smrtelné formy revmatické horečky. Dveře bytu nám natřeli nažluto. Byla jsem uvězněná na posteli, a tak jsem nemohla jít Stephanie na pohřeb. Její matka mi přinesla Stephanieinu sbírku komiksů a její krabici od doutníků plnou pokladů. Teď jsem měla všechno, všechny její poklady, ale byla jsem tak nemocná, že jsem se na ně nemohla ani podívat. Tehdy jsem zažila tíhu hříchu, i když to byl jen tak malý hřích jako krádež přívěsku s krasobruslařkou. Uvědomila jsem si, že i když se budu snažit sebevíc, abych byla dobrá, nikdy nedosáhnu dokonalosti. A taky, že se mi od Stephanie už nikdy nedostane odpuštění. Ale

jak jsem tak ležela noc co noc, napadlo mě, že bych s ní snad mohla mluvit tak, že se k ní budu modlit, nebo že bych aspoň mohla požádat Boha, aby se za mne přimluvil.

Roberta tenhle příběh vždycky fascinoval a občas, během studených, ospalých nedělí mě prosil, abych mu ho vyprávěla. „Pověz mi příběh Stephanie,“ říkal. Během našich dlouhých rán pod přikrývkami, když jsme zkoušeli předstírat, že nemáme hlad, jsem ho neušetřila žádného detailu, odříkávala jsem mu příběhy svého dětství, jejich smutek i magii. A vždycky, když jsem se dostala k části, kde otvírám tu skříňku s poklady, vykřikl – „Patti, ne...“

Smáli jsme se tomu, jací jsme byli jako děti, říkali jsme si, že já jsem byla zlobivá holka, která se snažila být hodná, a on byl hodný chlapec, který se snažil být zlobivý. Během let se ty role obrátily, a pak se obrátily znovu, než jsme konečně přijali naše duální povahy. Měli jsme v sobě protikladné principy, světlo a tmu.

Byla jsem snivé, somnambulní dítě. Rozčilovala jsem učitele svou předčasně rozvinutou schopností číst, která byla ovšem spojena s neschopností využít to k čemukoli, co pokládali za rozumné. Jeden za druhým mi psali do žákovské knížky, že se příliš oddávám dennímu snění a pořád jsem někde mimo. Nemůžu říct, kde to „někde“ bylo, ale často mě to přeneslo do kouta, kde jsem musela sedět v papírovém kónickém klobouku na vysoké stoličce, aby na mne všichni dobře viděli.

Později jsem pro Roberta kreslila velké detailní výjevy těchto humorně pokořujících momentů. Měl z nich radost a zdálo se, že oceňuje všechny ty moje vlastnosti, pro které mě ostatní od sebe zaháněli a které mě od nich odcizovaly. Skrze tenhle vizuální dialog se mé vzpomínky na dětství stávaly i jeho vzpomínkami.

Byla jsem nešťastná, když jsme se jednoho dne museli sbalit, vystěhovat se z Patchu a začít nový život v jižním New Jersey. Matka porodila čtvrté dítě, které jsme všichni vychovávali, často nemocnou, ale milou holčičku jménem Kimberly. Cítila jsem se izolovaná a odříznutá mezi okolními močály, broskvovými sady a prasečími farmami. Pohroužila jsem se do knih a do

encyklopedie, která zrovna začala vycházet a zatím sahala jen k heslu Simón Bolívar. Otec mě uvedl do světa science fiction. Neustále se tázal po zdroji naší existence, takže jsme spolu nějakou dobu pátrali po aktivitách UFO na nebi nad místní tančírnu.

Když mi bylo asi jedenáct, nic mě netěšilo víc než chodit s naším psem na dlouhé procházky do okolních lesů. Všude kolem bylo ztrouchnivělé dřevo a rostliny, jako arisema trojlístá nebo symplokarpus smrdutý, vyrůstající z červené hlíny. Našla jsem si dobré místo pro trochu samoty, kde jsem se mohla zastavit a složit hlavu na padlém kmeni poblíž proudu, ve kterém se hemžili pulci.

Plazívali jsme se s bratrem Toddem přes prašná letní pole poblíž lomů. On byl můj věrný poručík a naše svědomitá sestra byla vždy připravená ovázat nám v boji utřené rány a dát nám napít z otcovy vojenské čutory.

Jednoho takového vyprahlého dne mě zastavila matka, zrovna když jsem kulhala zpátky na domácí frontu.

„Patricie,“ spustila, „obleč si tričko!“

„Je moc horko,“ zaúpěla jsem. „Nikdo jiný ho nemá.“

„Ať je horko nebo ne, je čas, abys začala nosit trička. Stává se z tebe mladá dáma.“ Vehementně jsem protestovala a prohlásila, že se nikdy nestanu ničím jiným než sama sebou, že jsem z klanu Petra Pana a že my nikdy nevyrosteme.

Matka si prosadila svou a já jsem si to triko oblékla, ale nemohla bych nikdy dostatečně zdůraznit zradu, kterou jsem v tu chvíli cítila. Kajícně jsem sledovala, jak se matka dokáže zhostit své ženské role, registrovala jsem její dobře vyvinuté ženské tělo. Ale všechno to bylo v rozporu s mou povahou. Hnusila se mi těžká vůně parfému a zrovna tak silné nánosy červené rtěnky, pro padesátá léta tak typické. Nějakou dobu jsem matku nesnášela. Byla poslem a zároveň poselstvím. Já snila o cestování, uražená a nepřizpůsobivá, se svým psem u nohou. O tom, že uteču a dám se k cizinecké legii, budu dosahovat důstojnických hodností a vláčet se pouští se svými muži.

Čerpala jsem útěchu z knih. Je dost zvláštní, že to byla Louisa May Alcottová, která mi poskytla pozitivní pohled na můj ženský úděl. Postava Jo Marchové v *Malých ženách* mi ukázala, jak se rodí spisovatelé. Jo, nejrozpustilejší ze čtyř sester Marchových, píše, aby pomohla uživit rodinu během Občanské

války. Plní stránku po stránce svými vzpurnými čmáranicemi, které později vycházejí v literární příloze místních novin. Jo mi dodala odvalu a brzy jsem začala sama vymýšlet krátké příběhy a spřádat dlouhé historky pro svého bratra a sestru. Tehdy jsem se upnula na myšlenku, že jednoho dne napíšu knihu.

V následujícím roce nás otec vzal na výjimečnou prohlídku do Muzea umění ve Filadelfii. Mí rodiče nikdy neměli peněz nazbyt a vzít čtyři děti autobusem do Filadelfie bylo vyčerpávající a drahé. Byl to jediný takový výlet, který jsme jako rodina podnikli, a bylo to poprvé, co jsem stála tváří v tvář umění. Měla jsem pocit fyzické identifikace s dlouhým, malátným Modiglianem; byla jsem dojata elegantně klidnými lidmi na obrazech od Sargenta a Thomase Eakinse a oslněna světlem, které vycházelo z impresionistů. Ale nejvíc mě zasáhly všechny exponáty od Picassa, od jeho harlekýnů až ke kubismu. Jeho brutální sebedůvěra mi brala dech.

Můj otec obdivoval kreslířský talent a symbolismus v díle Salvadora Dalího, nicméně v Picassovi hodnotu nenacházel, což vyústilo v naši první vážnou nehodu. Matka měla dost práce s tím, aby nahnala dohromady mé sourozence. Klouzali se po hladké mramorové podlaze. Jsem si jistá, že když jsme šli dolů po velkém schodišti, vypadala jsem stejně jako vždycky – trdnomyslná dvanáctiletá holka, samá ruka samá noha. Ale ve skrytu duše jsem věděla, že jsem se proměnila, dojatá objevem, že lidské bytosti vytvářejí umění, že být umělcem znamená vidět, co ostatní vidět nemohou.

Neměla jsem žádný důkaz, že mám předpoklady stát se umělkyní, ale dychtila jsem po tom. Představovala jsem si, že ucítím, jak jsem povolána, a modlila jsem se, aby to tak bylo. Ale jeden večer, když jsem se dívala na *Píseň o Bernadettě* s Jennifer Jonesovou, zarazilo mě, že se mladá světice vůbec neptala, zda je povolána. Ačkoli po svatosti toužila matka představená, vyvolenou se stala pokorná venkovská dívka Bernadetta. To mi dělalo starosti. Chtěla jsem vědět, jestli je mi opravdu dáno být umělkyní. Nevadilo mi strádání, ale bála jsem se, že nejsem povolána.

Najednou jsem o pár čísel povyrostla. Měřila jsem přes 150 centimetrů a přitom vážila jen 45 kilo. Ve čtrnácti jsem už nebyla velitelkou malé, věrné armády, ale kostnatou nulou. Mnozí mě zesměšňovali, protože jsem byla na nejnižším stupni středoškolského sociálního žebříčku. Pohroužila jsem se do knih a rock'n'rollu, spásy adolescentů v roce 1961. Moji rodiče pracovali

v noci. Když jsme splnili své povinnosti a udělali domácí úkoly, pustili jsme si s Toddym a s Lindou Jamese Browna, The Shirelles a Hanka Ballarda and the Midnighters a tancovali. Při vši skromnosti můžu říct, že jsme byli na tanečním parketu stejně dobří jako v boji.

Malovala jsem, tančila a psala básně. Nebyla jsem nadaná, ale měla jsem představivost a učitelé mě povzbuzovali. Když jsem vyhrála soutěž sponzorovanou místním obchodem s výtvarnými potřebami Sherwin-Williams, vystavili moji práci ve výloze a dostala jsem dost peněz, abych si koupila dřevěnou krabici s malířským náčiním a sadu olejových barev. Podnikala jsem nájezdy na knihovny a kostelní bazary a sháněla knihy o umění. Tehdy bylo možné najít krásné svazky skoro zadarmo a šťastně pobývat ve světě Modiglianiho, Dubuffeta, Picassa, Fra Angelika a Alberta Rydera.

K šestnáctým narozeninám mi matka dala knihu *Úžasný život Diega Rivery*. Uchvátil mě rozsah jeho nástěnných maleb, líčení jeho cest a utrpení, jeho lásek a práce. To léto jsem sehnala práci v továrně na tříkolky, kontrolovala jsem říditka. Bylo to příšerné zaměstnání. Během práce jsem utíkala do snů. Toužila jsem vstoupit do spolku umělců – s jejich hladověním, jejich způsoby oblékání, metodami a modlitbami. Chvástala jsem se, že jednoho dne budu milenkou umělce. Nic se mé mladé mysli nezdálo víc romantické. Představovala jsem si sama sebe jako Diegovu Fridu, múzu i tvůrkyni zároveň. Snila jsem o tom, že potkám umělce, kterého budu milovat, podporovat a budu s ním tvořit bok po boku.

ROBERT MICHAEL MAPPLETHORPE SE NARODIL V PONDĚLÍ 4. LISTOPADU 1946. Vyrůstal ve Floral Parku na Long Islandu jako třetí ze šesti dětí, byl to malý uličník, jehož bezstarostné dětství bylo jemně zbarvené zaujetím pro krásu. Jeho mladé oči registrovaly každou hru světla, jiskření šperku, bohaté obleky u oltáře, naleštěný povrch zlatého saxofonu nebo pole modrých hvězd. Byl laskavý, plachý a puntičkářský. Už v raném věku v sobě měl neklid a touhu dělat poprask.

Světlo dopadalo přes jeho dětské ruce na stránky omalováněk. Vybarvování ho vzrušovalo, ne jako zaplňování prostoru, ale jako vybírání barev, které

by nikdo jiný nevybral. V zelených kopcích viděl červenou. Fialový sníh, zelená kůže, stříbrné slunce. Líbilo se mu, jaký dopad to mělo na ostatní, bavilo ho, jak to rozčiluje jeho sourozence. Později objevil svůj talent dělat skici. Byl přirozený kreslíř, ale tajně své obrazy deformoval, dělal je abstraktnějšími, a těšil se ze svých rostoucích možností. Byl umělec a věděl to. Nebyla to jen jeho dětská představa. Plně si uvědomoval, co v něm je.

Světlo dopadalo na součásti Robertovy milované šperkařské výbavy, na lahvičky laku a drobné kartáčky. Jeho prsty byly hbité. Bavilo ho zdobit a vytvářet brože pro svou matku. Nestaral se o to, že to je dívčí činnost, že potřeby na výrobu šperků obvykle bývají vánočním dárkem pro dívku. Nerozlišoval své záliby na mužské a ženské. Robertův starší bratr, velký sportovec, se mu smál, když pracoval. Jeho matka Joan si zapalovala jednu cigaretu od druhé a byla potěšena, že vidí svého syna, jak sedí u stolu a svědomitě pro ni navléká další náhrdelník z malých indiánských korálek. Byla to předzvěst náhrdelníků, kterými se zdobil později, když se úplně odtrhnul od svého otce, nechal za sebou všechny své katolické, komerční a vojenské možnosti a vezl se na vlně LSD a povinnosti žít jenom pro umění.

Pro Roberta nebylo lehké náhle změnit život. Něco uvnitř sebe nemohl popřít, ale také toužil dělat svým rodičům radost. Zřídka mluvil o svém dětství nebo rodině. Vždycky říkal, že měl dobrou výchovu, byl v bezpečí a po praktické stránce ho dobře zaopatřili. Ale vždycky potlačoval své skutečné pocity. Napodoboval tak stoickou povahu svého otce.

Jeho matka snila o tom, že se Robert stane knězem. Rád dělal ministranta, ale bavilo ho to hlavně proto, že měl přístup na tajná místa, do sakristie, zakázaných místností, k rouchům a rituálům. Neměl k církvi náboženský vztah; byla to estetická záležitost. Přitahovala ho napínavá bitva mezi dobrem a zlem, možná proto, že odrážela jeho vnitřní konflikt a odhalovala hranici, kterou ještě možná bude muset překročit. Při svém prvním svatém přijímání se přesto pyšnil, že splnil tento posvátný úkol, a těšilo ho, že je středem pozornosti. Nosil velkého motýlka jako Baudelaire a pásku na rukávy, stejnou, jakou nosil také velmi vzdorovitý Arthur Rimbaud.

V jeho rodině nebylo žádné pochopení pro kulturu nebo bohémský ne pořádek. Dům byl čistý a uklizený, přímo model přecitlivělosti poválečné střední třídy, časopisy na přihrádce na časopisy, šperky ve skříňce na šper-

ky. Jeho otec Harry byl přísný a kritický, a Robert po něm tyhle vlastnosti zdědil, stejně jako jeho silné, citlivé prsty. Matka mu předala svůj smysl pro pořádek a pokřivený úsměv, díky kterému pořád působil dojmem, že má nějaké tajemství.

Na chodbě na zdi viselo několik Robertových kreseb. Když bydlel doma, snažil se být řádným synem, dokonce si vybral studijní obor podle přání svého otce – užitou grafiku. Když sám cokoli objevil, nechal si to pro sebe.

Robert rád poslouchal o mých dětských dobrodružstvích, ale když jsem po něm chtěla, aby mi vykládal o svých, moc toho neřekl. Říkal, že doma nikdy moc nemluvili, nečetli a nedělili se o intimní pocity. Neměli žádnou společnou mytologii; žádná vyprávění o věrolomnosti, pokladech a sněhových pevnostech. Byla to solidní existence, ne pohádková.

„Ty jsi moje rodina,“ říkával.

JAKO MLADÁ HOLKA JSEM SE DOSTALA DO PROBLÉMŮ.

Koncem léta 1966 jsem se vyspala s klukem, který byl dokonce ještě mň zralý než já, a okamžitě jsem otěhotněla. Radila jsem se s doktorem, který mé starosti zpochybňoval a odbyl mě nějakou zmatenou přednáškou o ženském cyklu. Po pár týdnech jsem ale věděla, že čekám dítě.

Vyrostla jsem v době, kdy sex a manželství byly absolutními synonymy. Neexistovala žádná dostupná antikoncepce a v devatenácti jsem byla ve věcech kolem sexu pořád naivní. Naše spojení bylo tak letmé; tak něžné, že jsem si ani nebyla jistá, jestli jsme svou náklonnost skutečně dovršili. Ale příroda měla se vši svou silou konečné slovo. Je ironií, že právě já, která jsem nikdy nechtěla být dívkou ani dospět, jsem byla vystavena takovéto zkoušce. Byla jsem ponižena přírodou.

Tomu klukovi bylo jen sedmnáct a byl tak nezkušený, že jsem ho těžko mohla nutit k zodpovědnosti. Musela jsem se o sebe postarat sama. Ráno na Den díkůvzdání jsem seděla na posteli v prádelně domu svých rodičů. Přespávala jsem tam, když jsem v létě pracovala v továrně, i po zbytek roku, když jsem studovala na Glassboro State Teachers College. Slyšela jsem matku a otce, jak si dělají kávu, smích sourozenců, sedících kolem stolu. Byla jsem

Biblická škola, Filadelfie

První svatě přijímání, Floral Park, Long Island

nejstarší a pýcha rodiny, prokousávala jsem se studiem na vysoké škole. Můj otec se obával, že nejsem dost atraktivní, abych si našla manžela, a myslel si, že mi práce učitelky poskytne zajištění. Byla by to pro něj velká rána, kdybych studium nedokončila.

Dlouho jsem seděla a dívala se na své ruce, spočívající na mém břiše. Zprostila jsem toho kluka zodpovědnosti. Byl jako můra, která se dere z kukly, a já jsem nedokázala narušit jeho nešikovný vstup do světa. Věděla jsem, že by stejně nemohl nic dělat. Taky jsem věděla, že nejsem schopna postarat se o dítě. Pomohl mi jeden můj benevolentní profesor. Našel vzdělaný pár, který toužil po dítěti.

Prohlížela jsem si své obydlí: pračka a sušička, velký proutěný koš přetékající nevypraným prádlem, otcovy košile složené na žehlicím prkně. Byl tam malý stůl, kde jsem si uspořádala tužky na kreslení, skicář a výtisk *Illuminací*. Seděla jsem tam a připravovala se, že předstoupím před své rodiče a v duchu jsem se modlila. Chvilku jsem se cítila, jako bych měla zemřít; a zrovna tak náhle jsem věděla, že všechno bude v pořádku.

Najednou mě zalil neuvěřitelný klid. Obrovský smysl pro poslání naprosto zastínil všechny moje obavy. Přisoudila jsem to dítěti, jakoby se vcítilo do mé situace. Cítila jsem se úplně vyrovnaná. Splním svou povinnost a zůstanu silná a zdravá. Už se nikdy neohlédnu. Nevrátím se do továrny ani na pedagogickou fakultu. Budu umělkyní. Osvědčím se. S novým odhodláním jsem vstala a šla do kuchyně.

Vyhodili mě z fakulty, ale už mi to bylo jedno. Věděla jsem, že být učitelkou není můj osud, i když jsem věřila, že to je obdivuhodné povolání. Dál jsem bydlela v prádelně.

Spolužačka z fakulty Janet Hamillová mi dodávala morální podporu. Zemřela jí matka, a tak začala žít v naší rodině. Dětila jsem se s ní o své malé obydlí v prádelně. Obě jsme měly vznešené sny, ale taky společnou lásku k rock'n'rollu; trávily jsme dlouhé večery debatami na téma Beatles versus Rolling Stones. Stávaly jsme ve frontě u Sama Goodyho, abychom si koupily *Blonde on Blonde*, chodily jsme skrz naksrz Filadelfii a sháněly šátek, jaký měl Dylan na obalu. Zapálily jsme za něj svíčky, když měl nehodu na motorce. Ležely jsme ve vysoké trávě a poslouchaly píseň *Light My Fire*, která se linula z rádia v Janetině otlučeném autě, zaparkovaném s otevřenými dveřmi

na kraji silnice. Ustříhly jsme si dlouhé sukně na minidélku Vanessy Redgraveové ve *Zvětšenině* a hledaly v laciných obchodech dlouhé pláště, jaké nosili Oscar Wilde a Baudelaire.

Janet zůstala mou důvěrnou přítelkyní, ale jak mé těhotenství pokračovalo, musela jsem hledat útočiště někde jinde. Úzkoprsí sousedé udělali mým rodičům ze života peklo, chovali se k nim, jako by přechovávali zločince. Našla jsem náhradní rodinu, jmenovali se taky Smithovi a bydleli dál na jih, u moře. Malíř a jeho žena, hrnčířka, mě přijali laskavě. Měli malého chlapce a jejich dům byl plný disciplinované, ale láskyplné atmosféry makrobiotického jídla, klasické hudby a umění. Bylo mi smutno, ale Janet mě navštěvovala, kdykoli mohla. Měla jsem trochu kapesného. Každou neděli jsem chodila na dlouhou procházku do opuštěné kavárny na pláži, abych si dala kafe a koblihu s marmeládou, dvě věci zapovězené v domě, kterému vládla zdravá strava. Vychutnávala jsem si tyhle malé radosti, házela jsem čtvrták do jukeboxu a poslouchala Strawberry Fields třikrát po sobě. Byl to můj soukromý rituál, slova a hlas Johna Lennona mi dodávaly sílu, když jsem tápala.

Po velikonočních svátcích si pro mě přijeli rodiče. Porodní bolesti na mne přišly zároveň s úplňkem. Rodiče mě odvezli do nemocnice v Camdenu. Protože jsem nebyla vdaná, zdravotní sestry byly velmi kruté a nestaraly se o mě, nechaly mě na stole několik hodin, než informovaly doktora, že budu rodit. Zesměšňovaly mě kvůli mému beatnickému vzezření a nemorálnímu chování, nazývaly mě „dcerou Draculy“ a vyhrožovaly, že mi ostříhají mé dlouhé tmavé vlasy. Když přišel doktor, hrozně se zlobil. Slyšela jsem, jak na zdravotní sestry křičí, že budu mít porod koncem pánevním a že mě neměly nechat o samotě. Když jsem ležela v porodních bolestech, otevřeným oknem jsem slyšela chlapce na ulici, jak zpívají do noci, jen tak, bez nástrojů. Čtyřhlasá harmonie v ulicích Camdenu v New Jersey. Pak začala anestézie zabírat. Poslední věc, kterou si pamatuju, byla doktorova soustředěná tvář a šeptání personálu.

Moje dítě se narodilo na výročí bombardování Guerniky. Vzpomínám si, jak jsem přemýšlela o tom obraze: nařikající matka, která drží své mrtvé dítě. Moje náruč byla prázdná a já jsem naříkala, mé dítě ale bude žít, je zdravé a dobře se o něj postarájí. Počítala jsem s tím a věřila jsem tomu celým srdcem.

Na Den památky padlých jsem jela autobusem do Filadelfie podívat se na sochu Jany z Arku poblíž Muzea umění. Když jsem tam poprvé přijela se svou rodinou jako malá holka, ještě tam ta socha nestála. Jak byla krásná ta mladá dívka, která seděla obkročmo na koni a třímala svůj prapor směrem ke slunci, ta, která kdysi pomohla svému uvězněnému králi na trůn v Remeši, jen aby byla zrazena a upálena u kůlu. Mladá Jana, kterou jsem znala z knih, a dítě, které nikdy nepoznám. Přísahala jsem jim oběma, že se sebou něco udělám. Pak jsem zamířila zpátky domů, zastavila jsem se v Camdenu v prodejně Goodwill a koupila jsem si dlouhý šedý plášť do deště.

TEN SAMÝ DEN, V BROOKLYNU, SI ROBERT DAL LSD. UKLIDIL SI svůj pracovní prostor, na nízkém stole urovnal blok na kreslení a tužky, posadil se na polštář. Na stůl dal nový ubrus. Věděl, že možná nebude schopný kreslit, až LSD začne působit, ale chtěl mít své náčiní u sebe pro případ, že by je potřeboval. Zkoušel už předtím pracovat po užití acidu, ale táhlo ho to k negativním místům, oblastem, jimž se normálně díky sebekontrolě vyhýbal. Krása, kterou viděl, byla často jen klamem, ale skutečné výsledky byly agresivní a nepříjemné. Nehloubal nad tím, jaký to má význam. Prostě to tak bylo.

Nejdřív se mu zdálo, že LSD působí jen slabě a byl zklamaný, protože si ho vzal víc než obvykle. Prošel fází očekávání a nervového znepokojení. Miloval ten pocit. Nacházel v tom vzrušení, strach se mu rozevřel v žaludku. Zažíval to dříve jako ministrant, když stál za sametovými závěsy ve svém malém rouchu, držel kříž na procesí a chystal se k pochodu.

Napadlo ho, že se nic nestane.

Upravil pozlacený rám nad římsou. Zaznamenal, jak mu žilami proudí krev, křížuje jeho zápěstí a třpytivé hrany jeho manžel. Zpozoroval, že se místnost zaplnila letadly, sirénami a psy a stěny začaly pulsovát. Najednou si uvědomil, že má zatnuté zuby. Vnímal svůj vlastní dech jako dech hroutícího se boha. Přišla na něj strašná jasnozřivost; síla zpětného rázu ho srazila na kolena. Šňůra vzpomínek se natahovala jako žvýkačka – vyčítavé tváře kamarádů z vojenského výcviku, svěcená voda zaplavující latrínu, spolužáci